

2015-06-12

Temarapport Irak – aktuella möjligheter att fly mellan landets provinser



Lägret Shariya utanför Dohuk i den kurdiska regionen i Irak (foto M. Rydén)

Om rapporten

Denna rapport är skriven i enlighet med EU:s allmänna riktlinjer för framtagande av landinformation (2008)
 Rapporten bygger på redovisade andrahandskällor samt intervjuer genomförda under en utredningsresa till Irak den 7-11 mars 2015. Den redovisar inte verkets officiella inställning och är inte uttömmande utan bör vägas mot annan information om den föränderliga situationen i landet.

Innehållsförteckning

Om rapporten	1
English summary.....	2
1. Internflykt mellan Iraks provinser: en överblick.....	3
1.1. Skilda lokala förhållanden	4
1.1.1. Den kurdiska regionen i Irak (KRI)	5
1.1.2. Centrala och södra Irak	6
2. Möjligheter att resa till respektive region	8
2.1 Möjligheter att resa in i KRI	8
2.1.1. Otydliga regler för inresa	8
2.1.2. Sponsorskap	10
2.2. Resor till/inom de omtvistade områdena.....	12
2.3. Möjligheter att resa till provinserna i centrala Irak.....	13
2.3. Möjligheter att resa till provinserna i södra Irak.....	13
3. Förhållanden för internflyktingar inom de olika regionerna.....	14
3.1 Förhållanden för internflyktingar i KRI.....	14
3.1.1 Internflyktingar i läger i KRI	14
3.1.2 Internflyktingar utanför lägren i KRI.....	16
3.1.3 Allt mer ansträngt ekonomiskt läge för KRI.....	17
3.2. Förhållandena för internflyktingar i centrala/södra Irak	18
3.2.1 Centrala Irak.....	18
3.2.2. Södra Irak	19
4. Lifos sammanfattande slutsatser	19
4.1 KRI.....	19
4.2. Centrala Irak.....	20
4.3. Södra Irak	21
4.4 Generella slutsatser (giltiga för hela landet)	21
Källor.....	21

English summary

The main focus of this report is on internally displaced people (IDPs) in Iraq, their access to the different governorates and the Kurdistan Region of Iraq (KRI) as well as their living conditions in the mentioned places. The report is primarily based on the findings of a fact finding mission (FFM) to Erbil and Dohuk in March 2015. Later reporting has also been taken into consideration.

An official, uniformly implemented policy for entry into the KRI is missing. However, some clear patterns may be discerned. Minorities - Christians, Yezidis and others - can smoothly get into the region, as well as ethnic Kurds. Arab families often seem to get in, at least if the local security situation is under control. If they are not allowed into the KRI they may have to seek refuge in the disputed areas where the security situation is more problematic and the conditions in the camps far from as good as in the KRI. A group that clearly has difficulties getting into the KRI is single Sunni men. There is a risk that they are stopped at security screenings at entry check points, if they have not arranged a sponsor in advance. The consulted sources gave conflicting information whether sponsorship for IDPs in general still is required or not. We got the impression that the sponsorship system is on its way out, slowly fading away in the KRI – especially for the minorities and the Kurds - but at least temporarily taken up by other governorates, such as Baghdad, Kerbala and Najaf when larger waves of Sunni IDPs are approaching. On the other hand when mass migrations of the type that occurred from Sinjar in the summer of 2014 created a lot of attention, the borders of the KRI ultimately kept open, which probably guarantees that the borders will be kept open at any similar exodus from the Mosul area in any future combat situation. Still, the more security incidents that occur in the governorates of the KRI, the more restrictive border policies one can expect. The same goes for the other governorates in Iraq.

Major security incidents are already a fact of life in most central governorates and thus they should not be attractive internal flight alternatives. However Baghdad has received nearly half a million IDPs since January 2014. This does not mean that all IDPs may find refuge there. Minorities like the Christians will have a hard time finding relatively safe neighbourhoods. Sunnis Arabs may find entry restrictions.

The security situation in the southern governorates is not as good as in the KRI, but a lot better than in central Iraq. Amid political intra shia tensions, tribal fights and general lawlessness (though less than in Baghdad), IDPs of all categories have been welcome. Lately there seems to be some reservations about the Sunni Arabs. The delegation assess that Christians and other small minorities should have some link to the south in order to find a durable solution to their displacement.

IDPs living in camps in the KRI (approx 10-30% depending on the

governorate) generally receive their basic needs by the government bodies and organizations responsible for the camps. However, there are few employment opportunities in the form of work for adults and schooling for children. From the camps in the disputed areas bordering the KRI major deficiencies are reported.

For the majority who lives outside the camps living conditions depend mainly on the individual family circumstances; families with money and / or large family networks in the KRI can naturally live reasonably well, while poor families with no previous presence in the region will muddle through in improvised accommodation and without further support, in part because they are scattered in the governorates and thus harder for the authorities and organizations to reach.

In Iraq of today the Sunni Arabs are the most exposed to entry restrictions, not only into the KRI. Other groups have a better chance finding refuge if they manage to leave IS-controlled or other troubled areas.

1. Internflykt mellan Iraks provinser: en överblick

Irak har historiskt präglats av politisk turbulens och omfattande interna migrationsrörelser. Många irakier har lämnat sina hem i flera omgångar – de olika vågorna av internflykt överlappar i praktiken varandra – medan andra sedan länge integrerats i den lokala miljön. Detta gör det svårt att dra en tydlig gräns mellan den ordinarie lokalbefolkningen och landets internflyktingar, dvs. att definiera den senare kategorin och uppskatta hur många de utgör. De flesta bedömare gör emellertid gällande att det vid årsskiftet 2013/2014 fanns en dryg miljon internflyktingar i landet.¹

En representant för IOM sammanfattar situationen i landet så här: ”I Irak pågår allt på en och samma gång: nya internflyktingar skapas, samtidigt som andra grupper av irakier återvänder till sina hemtrakter; parallellt strömmar flyktingar in från Syrien, medan vidarebosättningar genomförs och gamla flyktingpopulationer lever vidare där de sedan länge installerat sig...”²

Till detta mönster av återkommande kriser och befolkningsrörelser kan läggas händelseutvecklingen under det senaste året: terrorgruppen Islamiska Staten i Irak och Syrien (ISIS), sedermera kallande sig Islamiska Staten (IS), framryckningar i landet orsakade under 2014 fyra omfattande, nya vågor av irakiska internflyktingar:

- från Anbar i januari 2014
- från Mosul/Nineva under sommaren 2014

¹ Cameron Thibos, Migration Policy Center, European University Institute (EUI): *35 years of forced displacement in Iraq: Contextualising the ISIS threat, unpacking the movements*, april 2014, [länk](#)

² Lado Gvilava, Head of Regional Hub, International Organization of Migration (IOM), intervju, Erbil 09-03-2015

- från Sinjar/Nineva i augusti 2014
- åter huvudsakligen från Anbar hösten 2014 och framåt

Sammanlagt räknar IOM med att drygt en halv miljon irakiska familjer – motsvarande över tre miljoner individer – tvingats på flykt inom landet sedan januari 2014.³

1.1. Skilda lokala förhållanden

Situationen i Irak skiljer sig kraftigt åt mellan landets provinser ("governorates"), inte minst vad gäller säkerhetsläget. Allmänt kan sägas att landets södra delar och den kurdiska regionen i norr är förhållandevis stabila.⁴ Desto våldsammare är det "mittenbälte" som utgörs av IS-kontrollerade områden och de sk omtvistade områdena (dvs. delar av provinserna Kirkuk, Nineva, Salah al-Din och Diyala, där både KRG- och Bagdadmyndigheterna utövar viss men inte fullständig kontroll) samt Bagdad, Anbar och Babil. Sammantaget står dessa sex provinser för den absoluta lejonparten av det dödliga våldet i landet.

De säkerhetsrelaterade skillnaderna speglas naturligtvis i varifrån och vart människor flyr:

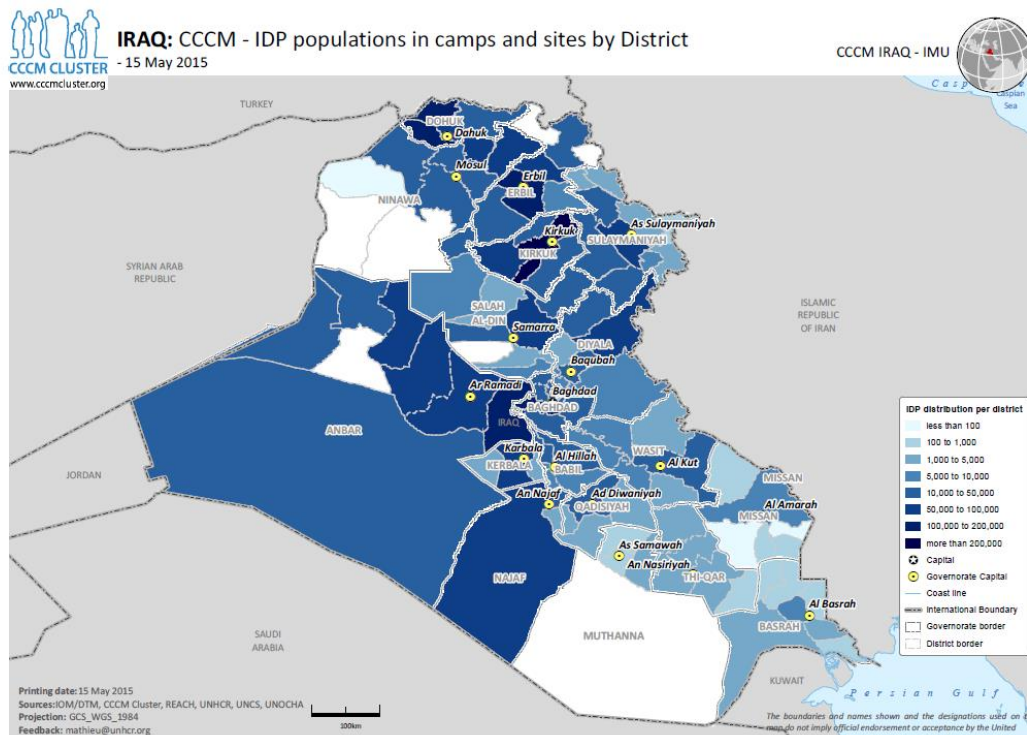
- Mer än 90% av de tre miljoner irakier som flytt sedan januari 2014 lämnade någon av de fyra provinserna Anbar (36%), Nineva (35%), Salah al-Din (15%) eller Diyala (7%), alltså de provinser som drabbats hårdast av IS framfart. De flesta andra provinserna har generellt inte genererat några internflyktingar.
- Vad gäller de provinser som tagit emot senare tids internflyktingar så står likaså fyra provinser ut, nämligen: Anbar (18%), Bagdad (16%), Dohuk (15%), och Kirkuk (12%).

Endast en liten minoritet (8 %) av de 3 miljoner personer som flytt bor i reguljära läger, medan de flesta – 67% – hyr något slags boende på egen hand. Detta mönster gäller för landet i stort.⁵

³ IOM *Displacement Tracking Matrix DTM, Round XXI, 21 May 2015*. IOM:s DTM-dokument avseende Irak uppdateras regelbundet med färsk statistik och hittas via deras hemsida, [länk](#)

⁴ Den kurdiska regionen (KRI), styrd av den kurdiska regionala regeringen (KRG), innefattar provinserna Erbil, Dohuk och Suleymaniya. I början av 2014 förklarade KRG att Halabja skulle skiljas från Suleymaniya och hädanefter utgöra landets nittonde provins (se Ekurd Daily, *Iraqi Kurdistan government announces Halabja as its fourth province*, 13-3-2014, [länk](#)), men initiativet har inte formellt accepterats av regeringen i Baghdad.

⁵ Se IOM, *Displacement Tracking Matrix DTM, Round XXI, 21 May 2015*



Karta som illustrerar vilka regioner Iraks internflyktingar sökt sig till, framtagen av det humanitära klustret för CCCM (Camp Coordination and Camp Management), 15-05-2015, [länk](#)

1.1.1. Den kurdiska regionen i Irak

Under den nuvarande krisen har KRI tagit emot åtminstone en miljon internflyktingar, en dryg tredjedel av det totala antalet. Inom regionen sticker provinsen Dohuk ut: med en ordinarie befolkning på 1,2–1,4 miljoner har provinsen tagit emot drygt 450 000 internflyktingar, främst från Nineva, och därtill runt 100 000 flyktingar från Syrien. Det stora inflödet till KRI har emellertid ansträngt regionens kapacitet att absorbera internflyktingar vilket – i kombination med sporadiska säkerhetsincidenter i regionen – tycks påverka möjligheterna till inresa negativt för vissa kategorier av personer.

Flera interlokutörer som Lifos nyligen träffat i regionen framhåller de sektaristiska tendenser som präglar både konflikten och de flyktingströmmar den genererar. En ökande inblandning från Iranstötta shiamiliser ses som ett hot av många sunniter, så när ett område intas av shiadominerade styrkor ökar utsattheten för dess sunniter – och vice versa när IS intar ett område. De flyktingströmmar som striderna orsakar följer samma underliggande mönster, där religionstillhörighet i hög grad styr vart man beger sig. Förenklat kan sägas att kristna, yezidier och andra minoriteter tenderar att fly till KRI, shiiter till landets södra delar och sunniter till KRI i den mån det är möjligt, i annat fall inom landets ”mittenbälte”. Sektarismen illustreras även av hur lägren för internflyktingar organiseras; exempelvis söker sig turkmenska internflyktingar generellt till ett särskilt läger i

närheten av Kirkuk, vilket sköts av Turkmenska icke-statliga organisationer och framförallt finansieras av turkiska staten.⁶

1.1.2. Centrala och södra Irak

Av provinserna i centrala Irak är Anbar den provins, som genererat flest internflyktingar, såväl inom som utom provinsen. Den senaste tidens strider i Ramadi mellan de irakiska säkerhetsstyrkorna (ISF), allierad sunnimilis och IS har drivit fler människor på flykt. Många av dessa har tagit sig till Bagdadprovinsen.

Bagdadprovinsen har tagit emot närmare en halv miljon internflyktingar sedan januari 2014, varav drygt hälften kommer från Anbar. Bagdad har genererat relativt få internflyktingar. Drygt 40 000 har flytt inom provinsen och omkring 20 000 till andra provinser.

Från Salah al-Din, som i norr gränsar till Nineva och Kirkuk och i söder Bagdad, har flest flytt till Kirkuk. Många har också flytt inom provinsen.

Diyala, österut med gränser mot Suleymaniya, Salah al-Din, Bagdad och Wassit, har också många internflyktingar som stannar inom provinsen.

Provinserna söder om Bagdad har knappt genererat några internflyktingar, och tagit emot ca. 10 % av Iraks alla internflyktingar. Även Babil, där strider förekommit i de norra delarna nära Bagdad, har tagit emot fler internflyktingar än de man genererat.

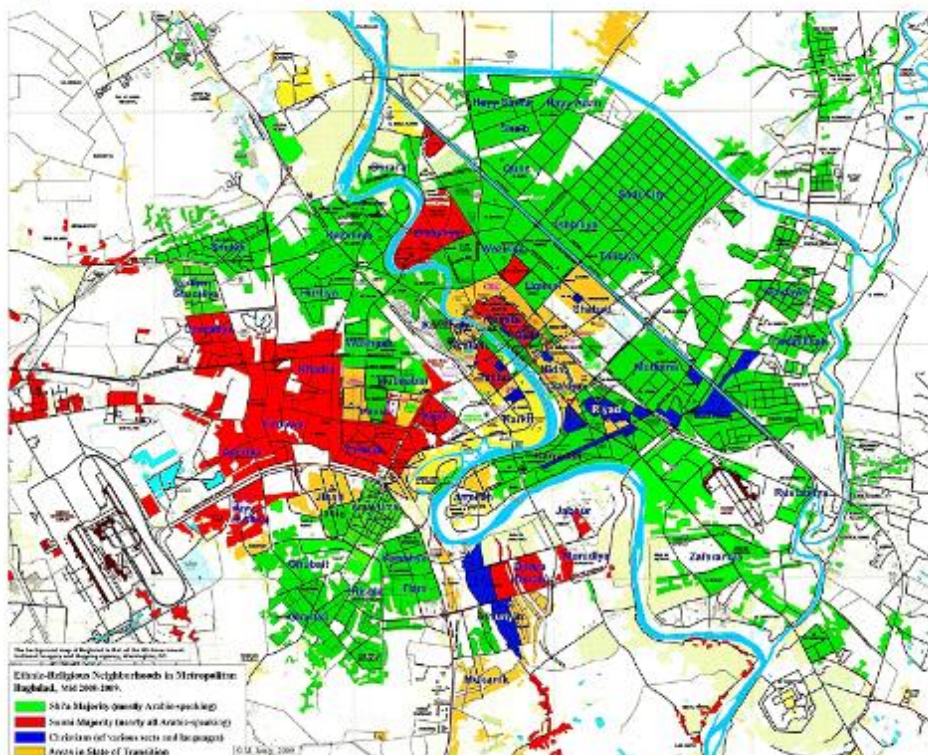
Anbarprovinsen har nästan 100% sunniarabisk befolkning. Att hälften av den dryga miljonen internflyktingar stannar inom provinsen beror enligt Lifos bedömning på att de kan flytta till släkt och att de i andra provinser inte är särskilt välkomna. De 300 000 internflyktingar som flytt till Bagdad har sökt sig till sunniarabiskt dominerade stadsdelar, som Adhamiya och förorten Abu Ghreib (enligt vissa källor liggandes i Anbar). Över 100 000 har flytt till Kirkukprovinsen. Kurdiska och shiaarabiska provinser har också tagit emot internflyktingar från Anbar. Erbil har tagit emot omkring 69 000, Suleymaniya 62 000 och Dohuk 4 000. De shiaarabiska provinserna, från Babil till Basra har tagit emot drygt 30 000 internflyktingar från Anbar.⁷

Provinserna Salah-al-Din och Diyala har blandad sunni- och shiaarabisk befolkning med kurdiska inslag i de norra och östra delarna. Provinserna uppvisar, som nämnts, ett stort inslag av egna internflyktingar. Många har också tagits emot i nästan alla övriga provinser.

⁶ Abdul Haq Amiri, Head of Erbil Office, UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA); Tina Yu, Country Director, Save the Children, Prof. Dlawer Ala'Aldeen, President, Middle East Research Institute (MERI), intervju, Erbil 08-03-2015

⁷ IOM, *Displacement Tracking Matrix (DTM) Round XX May 2015*

Baghdad Mid 2008



Green – Shiite majority
 Red – Sunni majority
 Blue – Christian majority
 Yellow – Mixed Sunni-Shiite

Karta som illustrerar Bagdads etniska-religiösa fördelning, [länk](#). Framtagen av Michael Izady för projektet Gulf 2000 vid School of International and Public Affairs, Columbia University, New York, [länk](#)

Bagdad är sedan den etniska rensningen 2006 – 07 i princip uppdelat mellan sunni- och shiaaraber med fickor av kristna och andra minoriteter här och var i mångmiljonstaden. I princip alla invånare riskerar utsättas för det våld som florerar i form av bombattacker, beskjutningar och vanlig kriminalitet. Den senare drabbar särskilt de minoriteter, som saknar klanstöd. Kristna interlokutörer berättar om en polis, som inte svarar när den bestulna ringer och om de kommer vill de ha betalt för att utreda brottet. Laglösheten beskrivs som värre än i Basra. Trots detta flydde kanske 1000 kristna familjer från Mosul till Bagdad sommaren 2014.⁸

Provinserna söder om Bagdad har övervägande shiaarabisk befolkning och säkerhetsläget i dessa är på det hela taget bättre. Det våld som förekommer

⁸ Nicodemus Daoud Matti Sharaf, metropolit, syrisk-ortodoxa kyrkan i Mosul, Kirkuk och KRI och Khalid Jamal Alber, General Director, Ministry of Awqaf/Religious Affairs, intervju, Erbil, 10-03-2015

har oftast sin grund i intrasnitiska politiska motsättningar, konflikter mellan stammar och den allmänna laglösheten. Samtidigt som sunnifamiljer tvingats flytta (till t ex Bagdad) har andra sunnifamiljer tagits emot som internflyktingar. De flesta internflyktingarna är dock shiiter – araber, turkmener, shabaker och kanske feylikurder. Några kristna internflyktingar finns också.

Utifrån denna beskrivning av nuvarande huvudtendenser kommer följande sektioner att behandla de tre entiteterna KRI, centrala och södra Irak mer i detalj med betoning på möjligheten att ta sig till andra provinser och förhållandena för internflyktingar där.

2. Möjligheter att resa till respektive region

2.1 Möjligheter att resa in i KRI

Rätten för irakiska medborgare att röra sig inom landet slås fast både i konstitutionen (artikel 44, första punkten: “Each Iraqi has freedom of movement, travel, and residence inside and outside Iraq”) och den nationella policyn avseende internflykt (punkt 6.9: “The competent authorities have the responsibility to ensure that the IDPs enjoy the right to move freely and choose their place of residence”).⁹

Den faktiska implementeringen av denna rättighet kan emellertid inte tas för given, särskilt inte i nuvarande läge, präglad av politiska/religiösa spänningar, säkerhetsproblem och omfattande befolkningsrörelser. Som nämndes inledningsvis har ungefär hälften av de irakier som flytt sedan 2014 sökt sig till KRI. Inom dess tre provinser ryms i dagsläget uppemot en miljon internflyktingar: regionens befolkning ökade med 30 % inom loppet av några månader under 2014.¹⁰ Det stora inflödet har förvisso påverkat möjligheterna för internflyktingar att ta sig in i KRI negativt (och även levnadsvillkoren för dem som kommit in i regionen, vilket behandlas i ett senare avsnitt), men bilden av möjligheterna att resa in är diffus och måste nyanseras, framförallt utifrån grupptillhörighet.

2.1.1. Otydliga regler för inresa

Avseende möjligheterna för irakier att ta sig in i KRI uppger ansvariga myndigheter att principerna för inträde i regionen inte ändrats; de officiella regler som garanterar rörelsefrihet inom landet fortsätter att gälla.¹¹ Detta tycks bekräftas av det faktum att så pass stora antal internflyktingar kunnat ta sig in i regionen hittills under krisen.

Många icke-statliga organisationer som verkar i KRI betonar emellertid en ökande diskrepans mellan den officiella rättigheten för irakiska medborgare

⁹ 2005 års konstitution, [länk](#) och 2008 års nationella policy avseende internflykt, [länk](#)

¹⁰ Omer Karasapan och Sibel Kulaksiz, Brookings: *Iraq's internally displaced populations and external refugees – a soft landing is a requisite for us all*, 02.04.2015, [länk](#)

¹¹ Nawzad Hadi, Erbilns guvernör, intervju, Erbil, 10-03-2015

att röra sig inom landet – och därmed att resa in i KRI – och de faktiska möjligheterna att komma in.¹² Situationen är över lag flytande och föränderlig. Det saknas en officiellt fastslagen, nedtecknad policy för vem som tillåts komma in i KRI, och beslut om huruvida internflyktingar från övriga Irak släpps in eller ej tas generellt på lokal nivå – ofta i enskilda vägspärrar – på grunder som sällan är helt tydliga. Det tycks exempelvis finnas ett ”tak” för hur många som kan släppas in genom en given vägspärr, och när detta tak nåtts skickas de som väntar vidare till en annan provins.

Systemet är dock inte lätt att förstå; bland både organisationer och internflyktingarna råder en allmän oklarhet och oförutsägbarhet i vad som gäller, vilket bl a FN:s Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) och Rädda Barnen framhåller i möten med Lifos.¹³ Andra aktörer har på liknande sätt påtalat att sedan den pågående internflyktingkrisen inleddes har tillträdet till KRI för dem som flytt landets övriga delar varit ett bekymmer; regelbundna rapporter från vägspärrar som bevakats av icke-statliga organisationer gör gällande att kriterierna för passage är otydliga och föränderliga eftersom besluten i praktiken tas av personalen i den lokala vägspärren.¹⁴

Att få en översiktlig bild av vilka som tillåts/nekas resa in i KRI kompliceras både av de stora lokala variationerna och av att ingen organisation systematiskt dokumenterar myndigheternas praxis, vilket även försvårar ett effektivt påverkansarbete i frågan.¹⁵ Avsaknaden av enhetlig policy utnyttjas dock av en del internflyktingar som söker sig mot KRI på så sätt att man försöker ta sig in i en vägspärr, och får man nej så söker man sig till nästa – till slut är det möjligt att man släpps igenom.¹⁶

I praktiken tycks emellertid tre faktorer ha betydelse för möjligheterna att ta sig in i KRI:

1) Profil/grupptillhörighet

- Minoriteter som kristna och yezidier tycks ha det relativt lätt, liksom etniska kurder; det finns enligt uppgift inga restriktioner för kristna att resa in och vistas i KRI och de yezidier som sökt sig till KRI (framförallt Dohuk),

¹² Exempelvis framfört av Abdul Haq Amiri, OCHA och Tina Yu, Save the Children

¹³ *Ibid.*

¹⁴ KRI Protection Cluster, *IDP Protection Strategy 2014-15*, s.4, 28-12-2014, [länk](#)
Ytterligare organisationer, såsom International Rescue Committee (IRC) påtalar samma sak: “Procedures at KRI entry checkpoints are unpredictable, differing between governorates and by the individuals controlling the checkpoints”, IRC, juli 2014: *Battling an uncertain future: Iraq’s renewed displacement crisis*, [länk](#)

¹⁵ Rebecca Dibb, Programme Director Iraq, Norwegian Refugee Council, intervju, Erbil, 09-03-2015

¹⁶ Abdul Haq Amiri, OCHA

exempelvis i samband med striderna i Sinjar, tycks inte haft några svårigheter att komma in.¹⁷

- KRI-myndigheternas attityd gentemot sunnitiska araber är enligt uppgift den rakt motsatta, men man gör skillnad på ensamstående män i vapenför ålder (vilka kontrolleras noggrant och löper stor risk att avvisas vid vägspärrar) och hela familjer (vilka i hög grad släppts in hittills).¹⁸
- Det kan även nämnas att det inte finns några specifika restriktioner för statslösa palestinier att resa in i och vistas i KRI, och president Barzani har deklarerat att de är välkomna; i praktiken har dock ett mycket litet antal sökt sig till regionen.¹⁹

2) Det lokala säkerhetsläget

- Om läget är spänt (exempelvis om beväpnade grupper finns i närheten eller incidenter inträffat nyligen) tenderar den lokala säkerhetspersonalen att strama åt inresorna, vilket gör att internflyktingar istället söker sig till kringliggande vägspärrar.²⁰

3) Hur man reser in

- Inresa via flygplatserna i Erbil/Suleymaniya går generellt, oavsett profil på den inresande – att resa in i KRI landvägen är i allmänhet svårare, men det gör de flesta.²¹

2.1.2. Sponsorskap

Tidigare har sponsorskapssystemet – där en person bosatt i regionen går i god för någon som vill flytta in – varit ett sätt för myndigheterna att hantera inflyttningen till KRI, inte minst säkerhetsmässigt. Principen tillämpas

¹⁷ Nicodemus Daoud Matti Sharaf, metropolit, och Khalid Jamal Alber, General Director. För en karta som illustrerar hur kristna irakier i vågor flydde från Ninewa till KRI under sommaren 2014, se REACH, *Ninewa plains IDP crisis 6th June – 7th August*, 15-08-2015, [länk](#)

¹⁸ Abdul Haq Amiri, OCHA. Att sunnitiska familjer hittills släppts in i KRI exemplifieras av området Shaklawa i Erbilprovinsen, vilket numera i folkmun kallas ”Shakluja” efter att ett mycket stort antal sunnitiska familjer från Falluja installerat sig där (Nawzad Hadi, Erbils guvernör).

¹⁹ Abdul Haq Amiri, OCHA, och representanter för Public Aid Organization (PAO), intervju, Erbil, 08-03-2015

²⁰ Ett antal vägspärrar per provins tenderar att vara centrala för internflyktingarnas resor in i KRI; Al Qosh, Badrike och Sheikhan (till Dohuk), Khazir och Gwer (till Erbil), Banmaqan, Tasluja och Chamchamal (till Suleymaniya). Se REACH regelbundna rapporter på temat (*Entry Point Monitoring, Iraqi Kurdistan Region*), t ex [länk](#)

²¹ Representanter för Public Aid Organization (PAO), intervju, Erbil, 08-03-2015

fortfarande för utläningar.²² Däremot finns i dagsläget ingen enhetligt tillämpad sponsorskapspolicy vad gäller irakier som söker sig till KRI.

Vissa politiker och analytiker uppger att sponsorskapssystemet numera slopats, delvis för att det drivit fram en omfattande svart marknad som i slutändan varit ineffektiv ur säkerhetssynpunkt; säkerheten upprätthålls numera enbart genom säkerhetstjänstens – *Asayesh* – kontroller av dem som vill slå sig ner i KRI.²³ Detta bekräftas av rapporter i lokal media.²⁴ Enligt rådande procedur ska en internflyktig anmäla sig till det lokala Asayeshkontoret senast två veckor efter sin inresa för att genomgå säkerhetskontroll (intervju, kontroll av identitet och bakgrund etc.). Den som fått bifall får ett skriftligt dokument som initialt gäller i 6 månader och kan därmed röra sig fritt i KRI. Tillståndet kan sedan förlängas 6 månader i taget. Efter andra förlängningen kan det bli aktuellt med ett 1-årstillstånd.²⁵ Vid avslag avvisas man däremot från regionen, eller, om det rör sig om direkt inblandning i IS eller liknande grupper, så arresteras man och lagförs.²⁶

Flera källor framhåller dock, i motsats till de ovan nämnda, att sponsorskapssystemet fortfarande används (utöver Asayesh säkerhetskontroll), men att dess tillämpning varierar betydligt och att relevanta beslut ofta präglas av godtycklighet.²⁷ Kraven på sponsorskap uppges i praktiken bero på den sökandes profil. Exempelvis kom de som flydde krisen i Sinjar snabbt in i KRI utan sponsor, vilket behövdes först när de senare skulle skaffa tillstånd för sitt uppehälle, medan andra tycks behöva ha sponsor ordnat innan man reser in.²⁸ Kristna behöver ingen personlig sponsor, utan kyrkan kan agera garant för dem.²⁹ En källa med god insyn i KRI-regionen (som dock vill vara anonym) uppger till Lifos att KRI:s säkerhetsmyndigheter efter bombattacken mot det amerikanska

²² Utländska medborgare behöver inkomma med en skriftlig, personlig garanti från en person med irakiskt medborgarskap bosatt i aktuell provins när de ansöker om uppehållstillstånd ("residency") enligt instruktionerna på inrikesministeriets egen hemsida, [länk](#)

²³ Karim Sinjari, KRI Minister of Interior, intervju, Erbil, 09-03-2015 och Prof. Dlawer Ala'Aldeen, MERI

²⁴ BasNews, *Displaced Arabs No Longer Need Sponsorship to Enter Kurdistan*, 24-02-2015, [länk](#)

²⁵ Lado Gvilava, IOM

²⁶ Karim Sinjari, KRI Minister of Interior

²⁷ Rebecca Dibb, Norwegian Refugee Council. Jfr. not 38 avseende sponsorkrav för att resa in i Suleymaniya för dem som flydde oroligheterna i Ramadi i april 2015.

²⁸ Abdul Haq Amiri, OCHA

²⁹ Lado Gvilava, IOM, samt Nicodemus Daoud Matti Sharaf, metropolit, och Khalid Jamal Alber, General Director. Det kan noteras att kurder som flytt från Syrien på liknande sätt kan skaffa ett intyg från PYD:s lokalkontor, vilket ersätter kravet på sponsor om ingen sådan är tillgänglig (Abdul Haq Amiri, OCHA).

konsulatet Erbil i april 2015 infört krav på att irakier av arabisk etnicitet skall ha en kurdisk sponsor för att tillåtas resa in i regionen.³⁰

Sammanfattningsvis är det svårt att slå fast sponsorkravets aktuella status, men mycket tyder på att (i) det *de facto* kvarstår (ii) tillämpas godtyckligt och (iii) att tillämpningen tenderar att påverkas av internflyktingens profil, utifrån mönstret att det ställs sponsorkrav på dem av arabisk etnicitet, men inte på kurder, kristna eller andra minoriteter.

2.2. Resor till/inom de omtvistade områdena

I den mån det blivit mer komplicerat att ta sig in i KRI har internflyktingar från områden söder om regionen i tilltagande utsträckning hänvisats till delar av de omtvistade områdena. Ett exempel på detta är de stora antal personer som på senare tid flytt Tikrit och installerat sig i Kirkuk (en provins som nu tagit emot fler internflyktingar än Erbil). Detta gäller alltså särskilt sunnitiska araber och i viss mån shabaker, som i allmänhet har det svårare att ta sig in i KRI än kristna och kurder, och som därför tagit sig till Kirkuk samt i viss mån Diyala (Kifri, Khanaqin) och Ninewa (Shekhan, Akre).³¹ Specifik information om dessa områden är begränsad. Några formella inreserestriktioner tycks inte finnas, men principen om sponsor tycks tillämpas även utanför KRI, exempelvis i Salah al-Din: man vill alltså se att en person har kopplingar till den by/stad som han eller hon bosätter sig i för att säkerställa att inte ”fel” personer installerar sig.³²

Härutöver finns enstaka uppgifter om att sunnitiska internflyktingar förhindras att återvända till sina hem efter att IS drivits bort, utifrån en vilja att skifta den demografiska kompositionen till de ”befriande” styrkornas fördel; detta fenomen rapporteras ha förekommit i viss utsträckning i det omtvistade Kirkukområdet.³³

Återvändande sker i viss utsträckning, dock med befintliga begränsningar av nämnda demografiska skäl, förstörd infrastruktur och säkerhetsnatur (i form av mineringar och eventuell IS-infiltration). Fram till den 7 maj 2015 hade närmare 150 000 internflyktingar återvänt till sina provinser; av dessa runt 32 % till Diyala, 28 % till Nineva, 21 % till Salah al-Din och 17 % till Anbar (innan IS tog över Ramadi).³⁴

³⁰ E-mailkorrespondens med initierad källa, 30-04-2015. Avseende attacken i Erbil, se t ex Reuters, *Car bomb kills three outside U.S. consulate in Iraq's Kurdish capital*, 18-04-2015, [länk](#)

³¹ REACH, *Multi-cluster needs assessment of internally displaced persons outside of camps, Kurdistan Region of Iraq*, februari 2015, [länk](#)

³² Abdul Haq Amiri, OCHA. Se fler exempel på sponsorskravet i andra regioner av Irak i OCHA:s ”Situation Reports”, t ex *Situation Report no. 40*, 15-21 april 2015, [länk](#)

³³ Weekly Diplomatic Briefing, organiserad av UN Assistance Mission for Iraq (UNAMI), Erbil, 10-03-2015

³⁴ IOM, *Displacement Tracking Matrix (DTM) Round XX May 2015*, New York Times, *Flee or return: Ramadi Residents Face a Tough Choice*, 2015-04-21 [länk](#)

2.3. Möjligheter att resa till provinserna i centrala Irak

Avseende möjligheterna för irakier att ta sig till de centrala provinserna, här innefattandes västerut belägna Anbar, nordliga Nineva och Kirkuk, samt de mer centralt belägna Salah al-Din, Diyala och Bagdad, begränsas de i många fall både av våldshandlingar och restriktioner. Kirkuk och Bagdad har infört inreserestriktioner.

Få internflyktingar från andra provinser söker sig till Anbar, Diyala, Nineva och Salah al-Din. Kirkuk och Bagdad har såväl egna internflyktingar som många från andra provinser. Särskilt IS framfart i Anbar och Nineva samt striderna om Tikrit i Salah al-Din har fått människor att bege sig till bl. a. Bagdad och Kirkuk; från 1 januari 2014 till slutet av maj 2015 omkring 400 000 respektive 280 000 individer. Det totala antalet internflyktingar i Bagdad närmar sig halvmiljonsstreck. Den senaste tidens strider i och kring Ramadi har skapat ökat tryck på staden/provinsen.³⁵

Sedan IS tog över hela Ramadi den 17 maj 2015 har över 40 000 invånare flytt, de flesta till andra städer i Anbar. De som försöker ta sig till Bagdad och söderut möts av säkerhetskontroller och krav på sponsor, som enligt vissa källor måste möta upp vid säkerhetskontrollen.³⁶ Av den sista vågen flyende har knappt 4 000 människor nått Bagdad. Det är oklart hur strikt sponsorkravet tillämpas och det har inte tillämpats över tid för alla.³⁷ Sedan striderna kring Ramadi intensifierades i början av april har 114 000 invånare lämnat staden. 54 000 av dem har lyckats ta sig till Bagdad, 15 000 till Suleymaniya, drygt 2000 till Babil och 900 till Diyala. De tre förstnämnda provinserna uppges ha sponsorkrav.³⁸ Bagdad kan åtminstone tillfälligt ha lättat på sponsorkravet i slutet av maj 2015.³⁹

2.4. Möjligheter att resa till provinserna i södra Irak

Att folk från Anbar i viss utsträckning söker sig till Babil är inte så konstigt, då den norra delen av provinsen bebos av många av provinsens kanske 20 % sunniaraber.

Kerbala (ca 70 000) och Najaf (ca 85 000), som tidigare välkomnade internflyktingar oavsett religiös eller etnisk tillhörighet, har infört restriktioner – oklart om de bara gäller för sunniaraber.⁴⁰

Övriga provinser i södra Irak har inte tagit emot så många internflyktingar, 150 000 eller 5 % av totalt 3 miljoner, och synes i dagsläget inte ha infört några restriktioner.

³⁵ IOM, *Displacement Tracking Matrix (DTM) Round XX May 2015*, OCHA, *Flash Update Iraq Crisis – Ramadi Displacement No.4, 2015-05-21*, [länk](#)

³⁶ RadioFreeEurope/RadioLiberty, *Ramadi Refugees Face Desperate Humanitarian Situation As They Wait To Cross into Baghdad*, 2015-05-22, [länk](#)

³⁷ OCHA, *Flash Update Iraqi Crisis – Ramadi Displacement No.4*, 2015-05-21

³⁸ UNHCR, *UNHCR concerned about the challenges facing thousands of Iraqis fleeing Ramadi*, 2015-04-22, [länk](#)

³⁹ BBC, *Anbar displaced allowed into Baghdad*, 2015-05-20, [länk](#)

⁴⁰ OCHA, *Iraq Crisis Situation Report No. 42, 29 April – 5 May 2015*, [länk](#)

Provinserna söder om Bagdad bjuder vanligtvis inte på några säkerhetsmässiga hinder att ta sig fram landvägen. Från Bagdad bör man också kunna ta sig söderut. Framkomligheten i Bagdadprovinsen och närområdet kan dock försvåras av sprängda broar, vägbomber, och snabbt uppblossande våld (militanta som attackerar).⁴¹ Vägen mellan Mosul och Bagdad går genom stridszoner. Det går att köra mellan Kirkuk och Bagdad, men det är farligt. Banditer kan ligga i bakhåll och lastbilar spärrar ibland vägen.⁴² KRG har med finansiellt stöd från centralregeringen flugit shiitiska internflyktingar från de centrala provinserna till södra Irak.⁴³

3. Förhållanden för internflyktingar inom de olika regionerna

3.1 Förhållanden för internflyktingar i KRI

3.1.1 Internflyktingar i läger i KRI

Internflyktingarna i KRI bor främst i bostäder som man hyr på egen hand, därutöver hos släktingar och bekanta. En mindre andel bor i de mindre åtråvärda lägren. Ungefär en fjärdedel bor mer provisoriskt; t. ex. på byggarbetsplatser (i träda), i religiösa byggnader, i parker och på hotell. Den enskilda familjens ekonomiska resurser styr hur man bor, och många nyanlända i regionen har råd med eget boende initialt, men tvingas sedan söka sig till läger eftersom man inte kan bära kostnaderna för eget boende på sikt.⁴⁴

Hur stor andel av internflyktingarna som bor i läger varierar mellan provinserna. I Dohuk är den andel som bor i läger störst: 130 000 av 450 000 individer, alltså cirka 30 %. Till de större internflyktinglägren i provinsen hör Chamishku Camp (25 000 individer), Shariya Camp (19 000) och Khanke Camp (17 000). Internflyktingarna i Erbil och Suleymaniya bor i betydligt lägre grad i läger (5 000 av 215 5000 respektive 15 000 av 170 000).⁴⁵

Antalet läger i KRI har vuxit i takt med inströmningen: ofta uppstår informella/spontana läger när stora antal familjer strömmar in, vilka sedan blir officiella och inkluderas i myndigheternas och de humanitära organisationernas program. Förhållandena i lägren varierar, framförallt beroende på (i) vilka som bor i lägren och (ii) hur tillgängliga lägren är för

⁴¹ OCHA, 2014/2015 Iraq Humanitarian Needs Overview, Humanitarian Access as of 9 September 2014, 2014-10-24, [länk](#)

⁴² Representant för kurdiskt säkerhetsföretag, samtal under färd Erbil-Dohuk, 2015-03-11

⁴³ Prof. Dlawer Ala'Aldeen, MERI

⁴⁴ Lado Gvilava, IOM

⁴⁵ Detaljerad statistik tillhandahålls av IOM, DTM Dataset, 26.03.2015, [länk](#)

myndigheter och humanitära organisationer.⁴⁶ Läger för flyktingar har generellt hållit högre standard än dem för internflyktingar, delvis för att det rör sig om färre personer i den förra kategorin, delvis för att de fått mer internationell uppmärksamhet och uppbackning. Läger inom KRI är lätta att nå och arbeta i, till skillnad från läger i eller nära de instabila, omtvistade områdena, vilket har en tydlig effekt på lägerförhållandena: lägren i KRI beskrivs som ”femstjärniga” jämfört med de tämligen bedrövligen lägren i omtvistade områden som Kirkuk och Khanaqin.⁴⁷

För internflyktingar i läger i KRI tycks situationen i nuläget vara anständig i den bemärkelsen att de allra mest nödvändiga behoven är täckta; att bo i läger innebär nämligen att både myndigheter och humanitära organisationer kan följa ens situation och tillgodose grundläggande behov. Få eller inga i lägren tycks således ha problem vad gäller tillgången till mat och boende/”shelter”. Däremot finns betydande brister vad gäller vatten/sanitet i många läger, och det finns ett omfattande behov av att förbättra tillgången till skola för barn och även tillgången till meningsfull sysselsättning för vuxna.⁴⁸

Angående just skolgången så har, sett till hela Irak, 68 % av de barn som flytt inom landet inte tillgång till någon skolgång alls.⁴⁹ Siffran stämmer även för KRI, där 70 % av barnen helt saknar skolgång medan övriga har åtminstone viss tillgång till undervisning.⁵⁰ Många av barnen som flytt från Nineva, Salah al-Din och Diyala talar arabiska, men i skolorna i KRI sker undervisningen primärt på kurdiska, och inströmningen av syriska barn har sedan tidigare överbelastat den arabiskspråkiga undervisningen. För att täcka åtminstone vissa av behoven försöker man använda skolbyggnaderna i skift långt in på kvällarna, och den organiserade undervisningen kompletteras med informell undervisning på arabiska av frivilliga lärare som själva flytt.⁵¹

Få vuxna i lägren hittar sysselsättning, med konsekvenser för ekonomi och självkänsla. Som ett exempel är samtliga i lägret Shariya i Dohuk (19 000 invånare, främst från Sinjar) beroende av assistans för att försörja sig.⁵²

⁴⁶ Se t ex IRC, mars 2015: *Iraq Humanitarian Crisis: Aid must be directed according to vulnerability, not status or geography*, [länk](#)

⁴⁷ Abdul Haq Amiri, OCHA

⁴⁸ OCHA/Humanitarian Response publicerar regelbundet översikter av situationen för internflyktingar utifrån behov/respons inom olika sektorer och i de olika provinserna; se t ex [länk](#) och [länk](#)

⁴⁹ UNICEF: *Iraq Humanitarian Situation Report, March 2015*, [länk](#)

⁵⁰ Tina Yu, Save the Children

⁵¹ Nawzad Hadi, Erbils guvernör och Abdul Haq Amiri, OCHA

⁵² Diskussion med lägrets ledning, Dohuk, 11-03-2015

3.1.2 Internflyktingar utanför lägren i KRI

Som nämnts varierar internflyktingarnas bostadsformer inom KRI:⁵³

- I Erbil och Suleymaniya bor de flesta (90%) utanför flyktinglägren, och av dessa har de flesta (60-80%) ordnat sitt boende på egen hand, framförallt genom att hyra en bostad.
- I det hårt belastade Dohuk är situationen en annan: där bor fler (30%) i läger och övriga bor framförallt i övergivna byggnader och andra inofficiella platser; endast 15 % hyr en bostad.

Humanitära organisationer betonar, som nämnts, att behoven för internflyktingar utanför lägren tenderar att vara större än för dem i lägren, delvis för att det är svårare för humanitära organisationer att kartlägga och svara på behoven för dem som är spridda utanför lägermiljön. Således uppgav betydligt fler internflyktingar i Suleymaniya (36 %) och Erbil (26 %) att de haft svårt att tillgodose grundläggande behov såsom mat, husrum osv. än vad samma grupp angav i Dohuk (5 %).⁵⁴ Tillgången till vård för dem utanför lägren är likaså sämre än för dem i lägren, men inte obefintlig; de får samma vård som alla andra i lokalsamhället, som naturligtvis också märker av den strukturella belastningen på vårdssystemet i KRI.⁵⁵

Enligt vissa uppgifter har internflyktingarna utanför lägren dokumentrelaterade problem. De lokala myndigheterna i KRI uppges utfärda olika typer av dokument och det är oklart varför man får det ena eller andra.⁵⁶ I Dohuk har t ex myndigheterna öppnat ett kontor där internflyktingar som inte fick med sig sina dokument när de flydde, kan erhålla nationella ID-kort. Behöver de andra dokument måste en framställan om bifall göras till Bagdad.⁵⁷ Enligt en undersökning gjord ett par månader efter det stora inflödet under sommaren 2014 hade emellertid 75% av de som anlant inte fått något dokument alls; 11% hade fått ett tillstånd ("residency") som ger rätt att arbeta och 14% hade fått tillstånd att vistas i KRI som turist.⁵⁸

Variationen i vad som utfärdas kan delvis förklaras med den generella problematiken med att ett flertal myndigheter med överlappande ansvar är inblandade i arbetet med internflyktingarna. Dels finns centralregeringens Ministry of Displacement and Migration (MoDM), som är representerat i KRI-provinserna. Därutöver är flera KRI-ministerier inblandade – primärt Ministry of Planning (MoP) och Ministry of Interior (MoI). Under KRI:s MoI finns sedan Bureau of Displacement and Migration (BoDM), vars

⁵³ IOM, *Displacement Tracking Matrix I DTM, Round XVII, March 2015*, [länk](#)

⁵⁴ REACH, *Multi-cluster needs assessment of internally displaced persons outside of camps, Kurdistan Region of Iraq*

⁵⁵ Nawzad Hadi, Erbils guvernör och Rebecca Dibb, Norwegian Refugee Council

⁵⁶ Abdul Haq Amiri, OCHA

⁵⁷ Överste Ibrahim A. Sadiq, Director of Dahuk Nationality, intervju, Dohuk, 2015-03-11

⁵⁸ REACH, *Multi-cluster needs assessment of internally displaced persons outside of camps, Kurdistan Region of Iraq*

mandat liknar MoDM:s. Både centralregeringen och KRG har dessutom skapat särskilda ”IDP committees”, som båda har ”Operationella celler” i KRI-provinserna, men sambandet mellan dessa kommittéer är inte tydligt. På provinsnivå har provinserna i sin tur egna direktorat som motsvarar KRI:s ministerier och man har upprättat egna ”Emergency cells” på provinsnivå.⁵⁹ Ansträngningar från framförallt FN att förtydliga proceduren och öka samordningen mellan olika myndigheter tycks dock vara på väg att ge vissa resultat.⁶⁰

3.1.3 Allt mer ansträngt ekonomiskt läge för KRI

Bland andra Erbils guvernör understryker för Lifos att situationen i KRI är bekymmersam, särskilt på sikt, eftersom tre utmaningar sammanfaller:

- (i) fortsatt inströmning av både internflyktingar och flyktingar från Syrien,
- (ii) en finansiell kris (minskande investeringar, fiskal dispyt med Bagdad),
- (iii) ett pågående, mycket kostsamt krig mot IS.⁶¹

Flera aktörer Lifos träffat understryker att det kommer bli svårt framöver att upprätthålla KRI:s läger – vilka ursprungligen sågs som tillfälliga men nu ser ut att permanentas – likväl som att upprätthålla den allmänna levnadsstandarden. Både utländska och inhemska finansieringskällor blir allt mer ansträngda. Dels finns en tilltagande ”donor fatigue” bland utländska biståndsgivare, som kan komma att resultera i stora neddragningar; FN talar om uppmot 60% av de humanitära insatserna.⁶² Dels har KRI:s andel av centralregeringens budget – som till 80% finansierar regionens offentliga sektor – strypts på grund av politiska dispyter med Bagdad och ekonomisk nedgång p g a det fallande oljepriset.⁶³ Enligt uppgift har den federala regeringen under 2015 överfört omkring 500 miljoner USD per månad till KRI, dvs. hälften av vad som avtalats.⁶⁴ Detta alltså i ett läge när inflödet av internflyktingar varit massivt och kriget mot IS kostat pengar och dessutom skrämt bort investerare. Siffrorna för KRI vad gäller tillväxt, utländska investeringar, import/export av varor, turism osv pekar alla brant nedåt; regionens ekonomi motsvarar idag 30% av dess storlek 2012, och den generella fattigdomen har fördubblats – från drygt 3% till drygt 8% – sedan 2012.⁶⁵ Redan i dagsläget yttrar sig detta i form av svårigheter för myndigheterna att betala ut offentliganställdas löner, och humanitära organisationers problem att ta ut

⁵⁹ “[T]he arrangement between MoDM, BoDM, High Committees and Operational Cells and also governorate emergency cells is not tidy, good, clear or efficient”, sammanfattar Alya Hussain Albazaz, Head of the MoDM Representation in the KRI, citerad i Buissje, 2015, s. 26

⁶⁰ KRI Protection Cluster, *IDP Protection Strategy 2014-15*, s.4

⁶¹ Nawzad Hadi, Erbils guvernör

⁶² Integrated Regional Information Networks (IRIN), *Emergency aid projects in Iraq face closure due to funding shortfall*, 18-02-2015, [länk](#)

⁶³ World Bank, *The Kurdistan Region of Iraq: Assessing the Economic and Social Impact of the Syrian Conflict and ISIS*, 15-04-2015, [länk](#)

⁶⁴ Hawler Times, *Kurdistan Region Gets Partial Payment From Bagdad*, 19-03-2015, [länk](#)
BBC Business, *Iraqi Kurdistan's battle with Bagdad over oil revenues*, 10-04-2015, [länk](#)

⁶⁵ World Bank, *The Kurdistan Region of Iraq*

pengar från lokala banker på grund av dålig likviditet. På sikt riskerar emellertid situationen i KRI att bli ohållbar, enligt flera källor, och det är i ljuset av denna prekära situation som möjligheterna för ytterligare en möjlig massinströmning till KRI i samband med en militär operation mot IS-fästet Mosul bör ses.⁶⁶

3.2. Förhållandena för internflyktingar i centrala/södra Irak

3.2.1 Centrala Irak

Centrala Irak eller ”mittenbältet” präglas av konflikten med IS. Anbar, Nineva och Salah al-Din är särskilt utsatta, och humanitär hjälp har förmodligen svårast att nå fram till internflyktingarna i dessa provinser.

I delar av Kirkuk och Diyala är tillgången på hjälpinsatser bättre, men det föränderliga och ofta bristande säkerhetsläget lägger från tid till annan hinder i vägen för hjälpinsatser. Både nya och gamla internflyktingar behöver matleveranser i Salah al-Din, Kirkuk, Diyala, Nineva, Anbar och Bagdad för att täcka näringsbehovet.⁶⁷

En stor del av internflyktingarna i Bagdad kommer från Anbar. Dessa söker sig främst till sunnienklaver som Adhamiya. Många slår sig också ner i den blandade stadsdelen Khark, nära den gröna zonen i centrala Bagdad. Den ökade närvaron av shiitiska miliser och allmän laglöshet gör tillvaron osäker i många delar av staden. Det kan räcka med att ha fel namn i en vägspärr för att få allvarliga problem.⁶⁸ Bombdåd och annan militant verksamhet gör också tillvaron osäker.

Det bor kanske 100 000 kristna kvar i Bagdad. En del kristna internflyktingar söker sig därför till staden. Enligt kyrkliga källor drabbar osäkerheten särskilt kristna och andra minoriteter. (Särskilt Asaib Ahl al-Haq nämns som en oregerlig milis.)⁶⁹ Någon kurdisk representant nämnde att även kurder kände sig osäkra i Bagdad.

Arbetslöshet, bristande tillgång till el, vatten och i viss mån utbildning drabbar alla Bagdadbor, men mest internflyktingarna. Tillgången till hälsovård i Bagdad är enligt medicinsk landinformation (Medcoi) ganska god. Den når dock inte alla internflyktingar, och absolut inte de som uppehåller sig illegalt i t.ex. byggnader under konstruktion, andra inofficiella platser och utan tillstånd i skolor.⁷⁰ Skolorna används i begränsad utsträckning till boende. Bara 425 av 16 000 skolor användes vid terminsstarten hösten 2014 för att husera internflyktingar.⁷¹

⁶⁶ Lado Gvilava, IOM, Rebecca Dibb, Norwegian Refugee Council och Abdul Haq Amiri, OCHA

⁶⁷ OCHA, *Iraq Crisis – Situation Report No. 43, 6-12 May 2015*, [länk](#)

⁶⁸ Prof. Dlawer Ala' Aldeen, MERI

⁶⁹ Nicodemus Daoud Matti Sharaf, metropolit, och Khalid Jamal Alber, General Director

⁷⁰ IOM, *Governorate Profile: Baghdad, September 2014*, [länk](#) (i huvudsakliga drag)

⁷¹ Rudaw Iraq: *Squatters May Delay School Start in Iraq*, 2014-09-14, [länk](#)

3.2.2. Södra Irak

Antalet internflyktingar i södra Iraks nio provinser⁷² är, som nämnts, relativt litet. De flesta är shiiter av något slag, araber, shabaker och turkmener. Några få kristna återfinns också bland internflyktingarna i söder.⁷³ Vid samtal med bl. a. professor Dlawer Ala'Aldeen från Middle East Research Institute (MERI) uppgavs Basra, Kerbala och Najaf höra till de provinser i södra Irak, som tagit emot kristna internflyktingar. Samma källa uppgav att dessa kristna har sina rötter i södern och har bott där i sekler och är därför väl integrerade och skyddade av majoritetsbefolkningen. Vissa extremistiska grupper, som nämnda Asaib Ahl al-Haq, uppgavs dock vara mindre välvilligt inställda. Avogheten har mest gått ut över sunniaraberna, som lämnat de sydligaste provinserna samtidigt som sunniter från det stridsdrabbade mittenbältet sökt och fått skydd i åtminstone Kerbala och Najaf samt delar av Babil. De provinserna synes nu, som sagt, ha infört inreserestriktioner. Många kristna och en del mandéer har återvänt till Basra, som de lämnade efter USA:s invasion 2003.⁷⁴ Det finns också kristna internflyktingar i Missan och Thi-Qar. MoDM har prioriterat kristna för att få dem att stanna Irak.⁷⁵

Internflyktingarna i Qadissiya, Najaf, Kerbala, Thi-Qar och Missan behöver fler matleveranser. Är internflyktingarna inte registrerade i det publika distributionssystemet (PDS) får de ingen mat levererad alls, vilket tycks vara vanligt i Muthanna. Vatten, sanitet och hygien (WASH) är problem för vissa internflyktingar i Najaf och Babil. Säkerhet och hälsovård verkar inte vara stora problem i de södra provinserna. Skolgången har generellt blivit lidande för många barn i skolåldern. Bara lite drygt 35 % av alla internflyktingbarn i Irak får någon form av formell utbildning.⁷⁶ Avvikande siffror för södra Irak har inte hittats.

4. Lifos sammanfattande slutsatser

4.1 KRI

Även om en officiell, enhetligt implementerad policy för inresa i KRI-regionen saknas kan man utifrån tillgängligt material skönja tydliga mönster: minoriteter – kristna, yezidier och andra – kan problemfritt ta sig in i regionen, liksom etniska kurder. Arabiska familjer tycks ofta kunna ta sig in, i alla fall om det lokala säkerhetsläget är under kontroll. I de fall de inte släpps in i KRI är de hänvisade till de omtvistade områdena där säkerhetsläget är mer problematiskt och förhållandena i lägren sämre än i

⁷² Babil 59°154, Basra 11°208, Kerbala 69°384, Missan 7°602, Muthanna 3°972, Najaf 84°408, Qadissiya 21°714, Thi-Qar 8°748 och Wassit 34°284 (från IOM DTM May 15)

⁷³ Lado Gvilava, IOM

⁷⁴ Representanter för Public Aid Organization (PAO), vid vilket interlokutörerna också nämnde att flyktingströmmarna avtog 2007 bara för att starta igen efter IS erövring av Mosul

⁷⁵ *Ibid.* Avseende MoDM och dess relation till andra berörda myndigheter, se 1.3.2

⁷⁶ OCHA, *Iraq Crisis Situation report No. 43, 6-12 May 2015*

KRI. (Shia- och en del sunniaraber kan också tas emot i Bagdad och provinserna söder därom.) Den grupp som tydligt har svårt att ta sig in i KRI är sunniarabiska män som kommer utan någon familj. För dessa är risken att avvisas från en vägspärr stor; möjligen kan de ta sig in i KRI om de på förhand ordnat en kurdisk sponsor.

Internflyktingar som lever i läger i KRI (ca. 10-30% beroende på provins) får generellt sina basala behov – mat, husrum – tillgodosedda av de myndighetsorgan och organisationer som ansvarar för lägren. Däremot finns få möjligheter till sysselsättning i form av arbete för vuxna eller skolgång för barn, och från lägren i de omtvistade områdena i regionens utkanter rapporteras stora brister.

För den majoritet som bor utanför lägren beror levnadsvillkoren framförallt på den enskilda familjens förutsättningar; familjer med goda ekonomiska resurser och/eller stort släkt nätverk i KRI kan naturligtvis leva tämligen väl, medan fattiga familjer utan tidigare förankring i regionen hankar sig fram i improviserade boenden utan vidare stöd, delvis eftersom de är utspridda och därmed svårare för myndigheter och organisationer att nå. Blir deras läge alldeles för akut kan de dock söka sig till lägren, där de tas emot.

Vid uppmärksammade massflyktsituationer av den typ som skedde från Sinjar under sommaren 2014 har gränsen till KRI i slutändan hållits öppen, vilket borgar för att gränsen kommer hållas öppen vid en eventuell framtida massflykt från Mosulområdet. För övrig inströmning gäller dock att fler säkerhetsincidenter inom KRI riskerar att driva på än restriktivare inresepraxis. Dock kommer sådana åtstramningar förmodligen inte kommuniceras explicit av myndigheterna utan tillämpas diskret – och godtyckligt – ute i vägspärrarna.

På lite längre sikt är den ekonomiska och sociala situationen i regionen beroende av hur de sammanhängande trender som försvårat läget på senare tid kommer att utvecklas framöver; konflikten med IS och inströmningen av de som flyr striderna, den fiskala dispyten med centralregeringen och de vacklande inkomsterna från oljeexport och utländska investeringar.

4.2. Centrala Irak

Möjligheterna att fly till de centrala provinserna Anbar och Nineva begränsas av IS närvaro och stridigheter. I nuläget tycks Kirkuk och Salah al-Din ha krav på sponsor, vilket försvårar tillgängligheten för de som vill fly dit. Även Bagdad har i ljuset av det ökade antalet flyende från Anbar / Ramadi infört sponsorkrav. Kravet tillämpas dock inte alltid strikt, och torde enligt Lifos bedömning främst gälla sunniaraber. Diyala har inga kända inrese restriktioner. Få flyende från andra provinser har tagit sig dit, runt 2600 från Salah al-Din, 940 från Anbar, 350 från Nineva och dussinet från Bagdad.⁷⁷

⁷⁷ IOM, *Displacement Tracking Matrix (DTM) Round XX May 2015*

Av provinserna i centrala Irak har Bagdad tagit emot absolut flest flyende från andra provinser. Detta kan förklaras med Bagdads närhet till oroshärdarna och att, trots egna säkerhetsproblem, utbudet i storstaden lockar och att både sunniter och shiiter kan finna tillflykt i ”egna” stadsdelar/kvarter. Minoriteter som de kristna och mandéerna torde ha svårare att finna motsvarande trygghet.

4.3. Södra Irak

Tar de flyende sig väl igenom centrala Irak eller flyger från KRI kan de röra sig tämligen obehindrat i södra Irak med undantag för provinserna Babil, Kerbala och Najaf. Kravet på att ha sponsor för att resa in i dessa provinser torde endast gälla sunniter. De religiösa myndigheterna i Najaf och Kerbala har välkomnat kristna som flytt från Mosul.⁷⁸ Enligt Lifos bedömning bör kristna som flyr till de shiadominerade södra provinserna ha någon anknytning dit för att få ett hållbart nytt boende där.

4.4 Slutsatser giltiga för hela landet

Situationen i Iraks provinser skiljer sig markant åt vad gäller våldsnivå, huruvida man genererar eller tar emot internflyktingar och myndigheternas kapacitet att hantera flyktingsituationen. En sekteristisk dynamik var dock tydlig under Lifos utredningsresa: den religiösa tillhörigheten präglar både själva våldet och de flyktingrörelser det genererar samt hur man generellt inom landet förhåller sig till den uppkomna situationen. Flera interlokutörer framhäver i detta sammanhang att Iraks sunniter har svårare att hitta en fristad än andra grupper. Minoriteter som kristna och yezidier är *mer* utsatta än andra grupper så länge de lever i områden där IS etablerat sig, men *mindre* utsatta när de tagit sig därifrån till exempelvis KRI. För många sunniter är ofta situationen den omvända, dvs. de är *mer* utsatta än andra grupper när de flytt från IS-kontrollerat territorium.

Källor

Elektroniska källor

Al-Monitor, *Najaf takes in Christians displaced by Islamic State*, 2014-08-07, [länk](#)

Anonym källa med goda insikter i KRI, e-mailkorrespondens, 30-04-2015
BasNews, *Displaced Arabs No Longer Need Sponsorship to Enter Kurdistan*, 24-02-2015, [länk](#)

BBC, *Anbar displaced allowed into Baghdad*, 2015-05-20, [länk](#)

BBC Business, *Iraqi Kurdistan's battle with Baghdad over oil revenues*, 10-04-2015, [länk](#)

Buissje, Sandra, *Multi-Actor Response to the Internal Displacement of Iraqi Nationals. A Field Study on Coordination of the Humanitarian Emergency*

⁷⁸ Al-Monitor, *Najaf takes in Christians displaced by Islamic State*, 2014-08-07, [länk](#)

Response in the Kurdistan Region of Iraq, mars 2015, Lunds universitet, Statsvetenskapliga institutionen

CCCM (Camp Coordination and Camp Management) Cluster, *IRAQ: CCCM - IDP populations in camps and sites by District, 15 May 2015*, 15-05-2015, [länk](#)

Ekurd Daily, *Iraqi Kurdistan government announces Halabja as its fourth province*, 13-3-2014, [länk](#)

Hawler Times, *Kurdistan Region Gets Partial Payment From Baghdad*, 19-03-2015, [länk](#)

International Rescue Committee (IRC), *Battling an uncertain future: Iraq's renewed displacement crisis*, juli 2014, [länk](#)

International Rescue Committee (IRC), *Iraq Humanitarian Crisis: Aid must be directed according to vulnerability, not status or geography*, mars 2015, [länk](#)

International Organization of Migration (IOM), *Iraq IDP crisis*, 2015, [länk](#)

International Organization of Migration (IOM), *Displacement Tracking Matrix I DTM, Round XVII, March 2015*, [länk](#)

International Organization of Migration (IOM), *Displacement Tracking Matrix I DTM, Round XX, May 2015*, [länk](#)

International Organization of Migration (IOM), *DTM Dataset*, 26.03.2015, [länk](#)

International Organization of Migration (IOM), *Governorate Profile: Baghdad, September 2014*, [länk](#)

Integrated Regional Information Networks (IRIN), *Emergency aid projects in Iraq face closure due to funding shortfall*, 18-02-2015, [länk](#)

Iraqi Constitution 2005, [länk](#)

Iraqi Ministry of Displacement and Migration, *National Policy on Displacement, July 2008*, [länk](#)

Kurdistan Regional Government, Ministry of Interior, Directorate of Residence Erbil, *Short-term permissions for residency*, 13-05-2015, [länk](#)

KRI Protection Cluster, *IDP Protection Strategy 2014-15*, s.4, 28-12-2014, [länk](#)

Izady, Michael, *Baghdad, Iraq, Ethnic composition by the end of 2009*, Gulf 2000 Project, School of International and Public Affairs, Columbia University, New York, [länk](#)

New York Times, *Flee or return: Ramadi Residents Face a Tough Choice*, 2015-04-21, [länk](#)

Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), *Situation Report no. 40*, 15-21 april 2015, [länk](#)

Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), *Iraq Crisis Situation Report No. 42, 29 April – 5 May 2015*, [länk](#)

Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), *Iraq Crisis Situation Report No. 43, 6-12 May 2015*, [länk](#)

Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), *Flash Update Iraq Crisis – Ramadi Displacement No.4, 2015-05-21*, [länk](#)

Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), *2014/2015 Iraq Humanitarian Needs Overview, Humanitarian Access as of 9 September 2014*, 2014-10-24, [länk](#)

Karasapan, Omer och Kulaksiz, Sibel, Brookings: *Iraq's internally displaced populations and external refugees – a soft landing is a requisite for us all*, 02.04.2015, [länk](#)

RadioFreeEurope/RadioLiberty, *Ramadi Refugees Face Desperate Humanitarian Situation As They Wait To Cross into Baghdad*, 2015-05-22, [länk](#)

REACH, *Ninewa plains IDP crisis 6th June – 7th August*, 15-08-2015, [länk](#)

REACH *Entry Point Monitoring, Iraqi Kurdistan Region, Data collected 27-30 October 2014*, [länk](#)

REACH, *Multi-cluster needs assessment of internally displaced persons outside of camps, Kurdistan Region of Iraq*, februari 2015, [länk](#)

Reuters, *Car bomb kills three outside U.S. consulate in Iraq's Kurdish capital*, 18-04-2015, [länk](#)

Rudaw Iraq: *Squatters May Delay School Start in Iraq*, 2014-09-14, [länk](#)

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *UNHCR concerned about the challenges facing thousands of Iraqis fleeing Ramadi*, 2015-04-22, [länk](#)

United Nations Children's Fund (UNICEF), *Iraq Humanitarian Situation Report, March 2015*, [länk](#)

World Bank, *The Kurdistan Region of Iraq: Assessing the Economic and Social Impact of the Syrian Conflict and ISIS*, 15-04-2015, [länk](#)

Muntliga källor

Ala' Aldeen, Dlamer, President, Middle East Research Institute (MERI), intervju, Erbil, 08-03-2015.

Amiri, Abdul Haq, Head of Erbil Office, OCHA, intervju, Erbil, 08-03-2015.

Dibb, Rebecca, Programme Director Iraq, Norwegian Refugee Council, intervju, Erbil, 09-03-2015.

Gvilava, Lado, Head of Regional Hub, IOM, intervju, Erbil, 09-03-2015.

Hadi, Nawzad, Erbils guvernör, intervju, Erbil, 10-03-2015.

Lägerledningen för Shariya Camp, Dohuk, 11-03-2015.

Yu, Tina, Country Director, Save the Children, intervjuad i Erbil, 08-03-2015.

Representanter för Public Aid Organization (PAO), intervju, Erbil, 08-03-2015.

Representant för kurdiskt säkerhetsföretag, samtal under färd Erbil-Dohuk, 2015-03-11

Sharaf, Nicodemus Daoud Matti, metropolit, syrisk-ortodoxa kyrkan i Mosul, Kirkuk och KRI och Alber, Khalid Jamal, General Director, Ministry of Awqaf/Religious Affairs, intervju, Erbil, 10-03-2015.

Sinjari, Karim, KRI Minister of Interior, intervju, Erbil, 09-03-2015.